

AKÁC-NYÁR TELEPÍTÉSI JAVASLAT A NYÍRSÉGRE

Az 50-es évek közepéig a Nyírség erdőállományainak meghatározó fafaja az őshonos kocsányos tölgyön kívül a terület java részét elfoglaló, elegyetlen állományként nevelt akác volt. Ezután az időszak után fogalmazódott meg az igény a nyírségi változatos termőhelyek termőképességének jobb kihasználására a nemes nyárok felkarolásával.

A kezdeti próbálkozásban a foltos elegyítés látszott a legcéltrevezetőbbnek, ugyanis a homokbuckákkal tagolt területek sokszor csak néhány tized hektárt kitevő, mélyesebb fekvésű, kedvező víz és tápanyag ellátottságú részei a nemes nyárok számára megfelelő termőhelyet kínáltak. Ez az elegyítési mód a későbbiekre számos kivitelezési és állománynevelési problémát vetített előre. Az erdősítések végrehajtása nehézkesnek bizonyult, a termőhelyi különbségek alapján a célállományok pontos kijelölése és létrehozása üzemi körülmények között nehézséget okozott. Az erdőtervezési (üzemtervezési) munkák során sok apró erdőrészt keletkezett, ez jelentős adminisztratív többletmunkát jelentett. Az ápolás és fehasználat során nem volt lehetőség a koncentrált, nagyüzemi szintű munkavégzésre.

Az 50-es évek végén, 60-as évek elején — a térséget érintő nagyarányú erdőtelepítésekkel egy időben — az előző elegyítési mód hátrányainak kiküszöböléséért bevezetésre került az ún. hatos célállománytípus. A módszer az akác és nemes- — zömében óriás — nyár szálankénti, általában 88—120%-os arányú elegyítését javasolta. Az utóbbi évtizedekben mintegy 20 000 ha ilyen erdősítés valósult meg. Mint idővel kiderült, ez az eljárás sem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. Rendkívül nagy hátránynak bizonyult a két fafaj eltérő vágáskora. Az óriás nyár a felső koronaszintben uralkodóvá vált, gyorsabb növekedése és igen magas erdősítési tőszáma (1033 db/ha) miatt. Az alsó koronaszintbe visszaszoruló akác mint fényigényes fafaj sem vastagsági, sem magassági növekedést nem tudott felmutatni. Szakembereinknek gondot okozott és okoz ezen állományok nevelése. Idővel ugyanis minden esetben nyilvánvalóvá vált, hogy a két fafaj együttes fenntartása nem lehetséges. Ennek ellenére a megfelelő időben történő belenyúlás szinte sehol nem következett be, a nemesnyár-felsőszint kellő időben történő eltávolításakor ugyanis nem kerülhetett volna ki számottevő mennyiségű és elfogadható minőségű előhasználati faanyag. A későbbi időpontra halasztott nemesnyár-felsőszint kitermelése viszont jótételezhetetlen károkat okozott a visszamaradó állományban. A jelentős törési káron túl az alászorult, felnyurgult akác fenntartásának, s állományként való kezelhetőségének reménye csekély volt.

További és elmélyülő problémák forrásává vált az óriás nyár közismert fajtaleromlása, ami új fajták alkalmazását tette szükségessé. Az utóbbi időben természetbe vont fajták jellegükben és tulajdonságaikban még kevésbé alkalmasak a fenti elegyítési módok megvalósítására, mivel gyors növekedésű, javarészből széles lombkoronájú, alacsony vágásérlettségi korú fajtákról van szó. Tekintve, hogy a Nyírség nemes nyár termőhelyein nem lehet megtermeszteni a térség által szükségelt göngyöleg alapanyagot (almásláda, rakodólap stb.), ezért a jövőben sem célszerű lemondani az akác-termőhelyeknek részben nemes nyárral való hasznosításáról. A korábbi, kedvezőtlen tapasztalatokon okulva azonban meg kell fogalmaznunk néhány alapvető követelményt:

- a két fafaj kevésbé legyen egymás konkurense;
- lehetőségessé váljon a két fafaj egymástól különválasztott kezelése;
- a nemes nyár mint előhasználati fafaj értékes fatermést adjon;

- a nemes nyár kitermelése során a visszamaradó akác állományrészen tö-rési károk ne keletkezzenek;
- az elegyítés üzemi körülmények között is egyszerűen megvalósítható legyen.

A korábbi tapasztalatok és az előzőekben megfogalmazott kívánalmak alap-ján a következő elegyítési módszert javasoljuk. A jelenlegi és várhatóan jövő-beni gyakorlatban is akác erdősítéseknél alkalmazott sortáv 2,5 m. Ehhez alkalmazkodva javasoljuk, hogy

minden 12—15. sorban az akác helyett 3 m-es tőtávolsággal nemes nyár ültetése történjen.

Megfontolásaink alapján a módszer előnyei a következők:

- Ennél az elegyítési módnál a nemes nyár „fatorszerűen”, az állományoké-nál jobb létfeltételek között tud tenyészni fajlagosan nagyobb fatérfogatot produkálva. Ezt a gyengébb termőhelyeken is kedvező fatermést nyújtó nemesnyár-fasorok is alátámasztják.
- A nemesnyár-sorok eltávolítása az állományból a visszamaradó akác állo-mányrész károsítása nélkül — sorba döntéssel — könnyűszerrel elvégezhető. Ez a munka az akác állománynevelésével egy időben és attól függetlenül is végezhető.
- Ebben az elegyítésben a fényigényes akácot növekedésében az egymástól viszonylag távol elhelyezkedő nemesnyár-sorok nem gátolják, annak ellené-re, hogy véghasználati korukig a területen maradnak. Mindez teljes mér-tékben akkor valósulhat meg, ha a fajtaválasztás során a keskeny lomb-koronájú fajtákat részesítjük előnyben (pl.: 'Pannónia' fajta).
- A nemes nyár eltávolítása után visszamaradó sorok a későbbiekben az akác fahasználatainál közelítő nyomként alkalmazhatók, esetleg más mó-don is, pl. laskagomba-termesztéssel, vadgazdálkodási berendezésként is.
- Az elegyítés kivitelezése üzemi szinten sem okoz problémát.
- A területen teljes értékű és fatermőképességű akácállomány marad vissza. A nemesnyár-előhasználat során az alkalmazott elegyítési sortávolság függ-vényében (hektáronként 111—89 db nemesnyár-egyed kitermelése válik le-hetségessé, mely közepes akác termőhelyet feltételezve 80—120 m³ bruttó fatérfogatot jelenthet.

Tudomásunk szerint a Nyírségben a javasolt elegyítési móddal sehol sem találkozunk, s néhány üzemben a megvalósítására csak a legutóbbi időben nyílt lehetőség. Pusztán elméleti megfontolások alapján valószínűsíthető, hogy a korábbi elegyítési hibákat kiküszöbölő, jelentős nemes nyár előhaszná-lati fatérfogatot biztosító módszerről lehet szó.

Asztalos István—Bartha Dénes